

PREDSTAVUJEME MESTÁ A OBCE NOVOHRADU

NOS Lučenec v rámci monitoringu miest a obcí regiónu uvádza cyklus „Predstavujeme mestá a obce Novohradu“. Ide o reportáže zamerané na oblasť miestnej kultúry. Pokračujeme mestom:

POLTÁR

a kultúrne dianie môžem čitateľom priblížiť takpovediac dôverne, nakoľko som tu pôsobil ako riaditeľ a neskôr ako kultúrny pracovník.

Testament

Len na našom cintoríne
do hrobu ma pochovajte.
Na náhrobník po slovensky
napísať mi meno dajte.

Pod meno mi dajte i to,
že som vždy bol panslavistom,
že som neurobil s rodom,
ako Judáš s pánom Kristom.

Pavel Hronec: PIESNE SLOBODY A ŽIALU
(Zbierka básní – 1937),
učiteľ a kronikár v Poltári

Poltár má niekoľko „naj“ - patrí medzi najmenšie okresné mestá, má jediné nálezisko kaolínu na Slovensku, najväčší gombovec, najdlhší šúlanc, ale najmä prezidenta. Áno, Poltár je rodné mesto hlavy štátu, prezidenta SR Ivana Gašparoviča, ale je aj rodiskom viacerých významných osobností. Spomeniem Zdenka Kasáča a Tibora Sedlického. V Zelenom (časť Poltára) sa narodil propagátor fujary, etnomuzikológ Ladislav Leng, ale ZŠ tu navštevoval aj europoslanc a súčasný predseda BBSK Ing. Vladimír Maňka. Poltárčania majú silné zastúpenie aj v médiách, Peter Janku, Peter Petrus, Janka Koršová, Michal Račko a ďalší.

Foto z odhalenia pamätnej tabule, pri príležitosti 85. výr. nar. T. Sedlického

Býval a hrával tu divadlo, rodák zo Zlatna, herec Emil Horváth st., ktorého matka ako pôrodná babica odrodila aj pána prezidenta. A Poltár má ešte niečo, typické nárečie, kde „y“ sa mení na „e“, ktoré najviac vystihuje známa veta: „Ko-be rebe male nohe, vedele be behati“.

Krátko z histórie:

Poltár vznikol zo staršieho slovanského osídlenia, čo dokazujú nálezy zo 7. – 8. storočia. Pred 10. st. patril do Veľkomoravskej ríše, po jej rozpade ho až do roku 1330 vlastnila rodina Záchovcov. Dňa 17. apríla 1330 sa Felicián Zach (pred 680. rokmi) pokúsil spáchať atentát na uhorského kráľa Karola Róberta. Tento nevydarený čin stál hlavu nielen samotného atentátnika, ale aj vyvraždenie jeho celého rodu. Poltársky majetok sa dostal, ako dar od kráľa, v r.1376 do vlastníctva rodu Šošovcov. (Podľa povesti mal mať majetok takú rozlohu, ktorú Tomáš Šoš dosiahol na koni za 24 hodín. On však využil bystrosť a dôvtip a

kone vymieňal. Tak sa mu podarilo získať veľkú plochu). Po ich vymretí sa majiteľom stal rod Géczyovcov a neskôr Barattovcov. V tom čase nastal najväčší rozmach, Karol Baratta využil miestnu surovinu – hlinu – a postavil fabriku na šamotové výrobky v Poltári a Zelenom. Opravil aj Géciovský kaštieľ. Barón Alojz Baratta navrhol inštalovať v Poltári bustu kráľovnej Uhorska a cisárovnej Rakúska – Alžbety, nazývanej Sissi.

Odhalenie busty bolo 29. 6. 1899 spojené s veľkou oslavou, minulý rok sme si pripomenuli 110. výročie (v súčasnosti sa nachádza v budove MsÚ).

V katastri mesta Poltár boli objavené viaceré náleziská, najznámejšie bolo v lokalite „Kostolisko“. Archeologický výskum bol zahájený v r. 1965 pod vedením PhDr. Hrubca.

Prvá písomná zmienka ako sídla je z 9.11.1302, ale najstaršia písomná zmienka o miestnom názve „Silva Polta“ pochádza z donačnej listiny Bela IV. z 10.1.1246. Cez územie Poltára viedla historická cesta spájajúca Carhrad s Krakovom, neskôr v 18.-19. st. poštová cesta medzi Viedňou a Košicami. Zaujímavý údaj som zistil aj v pamätnej knihe, že v roku 1840 bolo vykopané riečište potoka Poltarice. Kronikár zachytil aj výrok funkcionárov obecného zastupiteľstva v r. 1922, keď takto odmietli reguláciu potoka: „*Nán reguláciu ne-način!*“

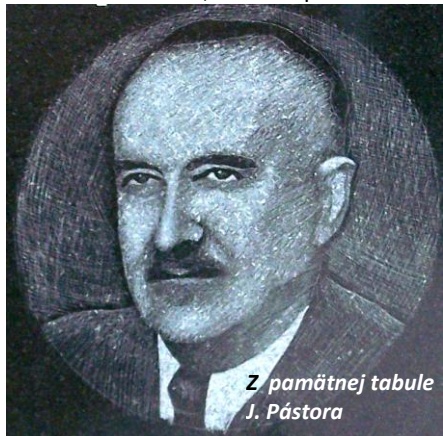
Pokr. na str.2

Pokr. zo str.1 **POLTÁR**

Kot tót potok dosav ta tiekov tak ako tečie, ta potečie aj zatento“.

Poltár bol sídlom okresu v r. 1951-60, štatút mesta má od 29.8.1969 a od roku 1996 je opäť okresným sídlom.

Mená ako Július Pástor, či Pavel Hronec Dobročský sú ešte aj dnes veľkou neznámosťou pre mnohých „Poltárčanov“, ale bez nadšenia pána učiteľa Pástora by nebola ani kultúra, ale ani šport.

Z pamätnej tabule
J. Pástora

Spomeniem iba, že založil poltársky spevokol v roku 1910, čo je okružných 100 rokov.

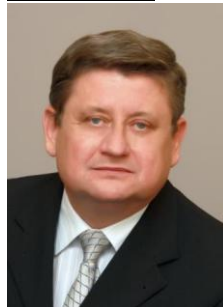

Divadelná činnosť má bohatú tradíciu. Činohra vlni oslávila 100 rokov od prvého divadelného predstavenia a pripomeniem aspoň mená Mária Balážová, manželka Orságovci, Július Mačuda, Jožko Cubík, Elena Slavkovská a d'.

Nemôžeme zabudnúť na operety - „Grófka Marica“ či „Gróf bláznov“a na mená František Rell, Pavel Kysucký, MUDr. Ladislav Schramm, Sabína Garajová, Esta Garajová, Jaroslav Klusaček a ďalší.

Súčasný stav:

Poltár má 5836 obyvateľov.

Erb mesta je strieborný džbán v červenom poli.

Primátorom mesta je

Ing. Pavel Rončák.

Pri obzretí, pohľade na miestnu kultúru sa nedá nespomenúť nie príliš šťastný krok, čo sa časom aj potvrdilo, a to zrušenie MsKS v roku 1994. Práve v tomto roku uplynulo 25. rokov od zriadenia Mestského kultúrneho strediska (1.1.1985). Oslavovať by mohli aj knižnice - 85. výročie zriadenia obecnej knižnice v Poltári (29.4.1925), ale aj obecnej knižnice v Slanej Lehote (23. 4. 1925).

V Poltári sa pravidelne konali výstavy - „Krajiny“ Tibora Kobličeka, „Rodnému kraju“ Eleny Králikovej, fotografií Repčok-Schill, obrazov Jána Kostúra... Pracovalo tu niekoľko hudobných skupín - Tíene, Melodia kvintet, Test.

Miestna kultúra tu mala svoju tradíciu a svoje zázemie až do obdobia „temna“, tak by som nazval zrušenie MsKS a prenájom kultúrneho domu. Po vrátení KD naspäť mestu, začala v roku 2003 znova obnova niektorých činností. Celá oblasť miestnej kultúry teraz patrí pod oddelenie správne MsÚ. Mesto spravuje tri kultúrne zariadenia: kultúrny dom, knižnicu a múzeum. V KD pracujú dvaja pracovníci, Peter Slavkovský a Iveta Kýpeťová, ktorí zabezpečujú aj prevádzku kina Ipeľ. V roku 2004 bol zriadený aj Filmový klub pri kine, ako registrovaný člen ASFK. Mesto poriada tradičné podujatia, ako sú fašiangy, Morena, stavenie mája, kultúrne leto, advent, Mikuláš, ale aj výstavy - Veľká noc očami detí a Najkrajšie strašidlo z tekvice. Je spoluorganizátorom Rozprávkovej skrinky - regionálnej prehliadky detskej dramatickej tvorivosti, ktorú organizuje spolu s NOS Lučenec.

Keď som sa do mesta v roku 2003 znovu vrátil, ako kultúrny pracovník, našim zámerom bolo vymyslieť a pravidelne organizovať aspoň 2-3 väčšie podujatia nielen pre občanov mesta, ale aj pre širší región. Z navrhovaných akcií boli schválené tri, a to **Poltárske fašiangy, Majstrovstvá okresu vo varení a jedení bryndzových halušiek a Gombo-**

- vecfest, ktorý by sa mohol spájať do organizovaných Dní mesta a pod. A ako to dopadlo?

Prvé „fašiangy“ s pravou zabíjačkou naplnili očakávania, druhé sa už nekonal, a tie tohtoročné tvoril len program s pochovávaním basy. **Haluškám** predchádzali rokovania s organizátormi v Tureckej, kde sme plánovali pozvať ich ako porotcov a víťazné družstvo by postupovalo na ich Majstrovstvá sveta. Z časti sa to aj podarilo, prvý ročník sa konal v r. 2004 a víťazné družstvo poltárčanov prekonal v tom istom roku v Tureckej svetový rekord v jedení halušiek. Odvtedy sa akcia v meste koná každý rok a jedno družstvo pravidelne chodí aj do Tureckej, dokonca v roku 2009 sa absolútnym víťazom Majstrovstiev sveta vo varení a jedení bryndzových halušiek stalo družstvo z Poltára. Kuchárom a vedúcim družstva bol vždy Ján Lakota, členovia - jedáci sa menili.

Gombovecfest bol prvý krát v roku 2008 a názov som vymyslel preto, lebo ich mám rád a nikde inde ho nepoužili. Podobná akcia sa koná v ČR a MR, chceli sme ich pozvať, ale nevyšlo to.

Vyšiel aspoň pokus o zápis do Slovenskej knihy rekordov a získali sme dva certifikáty - najväčší gombovec a najdlhší šúľanec. Druhý ročník už môžeme posúdiť iba ako pozorovateľ, ale pôvodnému zámeru sa nepribližoval. (pozn. autora)

Pri meste pracujú FS Úvrať, DFS Úvratík a ženský spevácky zbor. **Folklorný súbor** vedie Iveta Kýpeťová, pravidelne vystupuje nielen na mestských podujatiach, ale od roku 2004 aj na Hontianskej paráde v Hrušove.

Pokr. na str.3

Pokr. zo str. 2.

FS Úvrat'

Ženský spevácky zbor oslávil vlni 20. výročie založenia. V októbri 1989 začal spevokol pracovať pri Sklárňach pod vedením Mgr. Milana Kelemena, v r. 1991 bolo jeho zriaďovateľom mestské kultúrne stredisko a od r. 1995 je to mesto Poltár. Speváčky sa pravidelne prezentujú na tradičných koncertoch nielen v meste, ale aj v okolitých obciach.

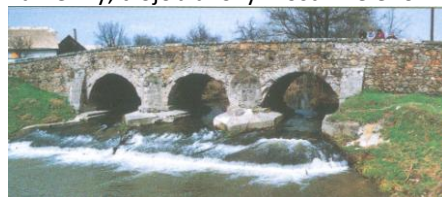
Od r. 2004 ho vedie riaditeľka ZUŠ Mgr. Ľuboslava Slobodníková a Mgr. Dagmar Vývleková. Takmer dvadsiatka žien v najlepšom veku sa stretáva každý týždeň v priestoroch umeleckej školy. Ich tútorkou je Edita Klembasová, bez ktorej by už spevokol neexistoval. V súčasnosti si dali názov Letokruhy.

Divadelný ochotnícky súbor tohto roku oslávi 30. výročie. Vznikol v roku 1980 pri JRD v Poltári. Zakladateľom, umeleckým vedúcim a režisérom bol Ing. Daniel Žilák.

Za deväť rokov nacvičil súbor desať divadelných hier, zorganizoval 2. ročníky celoslovenskej prehliadky ochotníckych súborov – Divadelný Poltár. Po roku 1990 pracoval nepravidelne. V súčasnosti súbor funguje ako občianske združenie OPONA a zohraný kolektív, omladený o nových hercov, pravidelne raz ročne nacvičí jednu hru. Ochotníci majú plnú podporu aj zo strany mesta.

Funkciu knihovníčky vykonáva Mgr. Gavalcová, ktorá vykonáva aj akúsi sprievodkyňu múzea. Prečo akúsi? Preto lebo múzeum nefunguje tak, ako by mohlo. Pôvodné Mestské múzeum bolo zriadené v roku 1998 a riadne zaregistrované na Ministerstve kultúry SR. Avšak odborná správa nebola zabezpečená podľa platnej legislatívy a tak namiesto nápravy, uznesením MsZ v roku 2005 bolo schválené zrušenie registrácie na MK a výmaz múzea z Registra múzeí a galérií. Týmto krokom sa znížila šanca na prideľovanie grantov. V meste sa nachádzajú tri národné kultúrne pamiatky, ale najznámejšou je kamenný, trojoblúkový most v Zelenom.

Zoznam pamätihodností je schválený od roku 2007.

Pri MsZ pracuje komisia kultúry, predsedníčkou je p. Klembasová. Mestskou kronikárkou je PaedR. Matúšková. Mesto vydáva mesačník IPEĽ. O živote v meste informuje aj webová stránka www.poltar.sk.

Pomerne málo známa je skutočnosť o „Levočskej Bielej panej“, ktorú opísal vo svojom románe maďarský spisovateľ Mór Jókai. Totiž, Júlia Korponayová bola rodená Géczyová a údajne žila aj v Poltári, 25. 9. 1715 bola odsúdená a popravená v Győri. Škoda je, že nefunguje MO Matice slovenskej. Málo, resp. vôbec nevyužívame na kultúrnu turistiku minerálne pramene, ktoré poznal už Matej Bel. Partnerské mestá na vhodné výmenné aktivity, žiaľ zatiaľ nemáme... Ťažko a bolestne sa rodí poltárska kultúra. Zhrnul by som to obľúbeným výrazom pána učiteľa Pástora: „*Neprajníci*“ sú všade a Poltár rozhodne nie je výnimkou.

Poltárski ochotníci

Aj keď zmenili názov na OZ Opona (Ochotnícki poltárski nadšenci), stále ide o ochotnícke divadlo, lebo ide predovšetkým o ochotu ľudí stretávať sa a hrať divadlo. Výraz amatérske divadlo možno neprávom škatuľkuje takýchto nadšencov, ktorí si veľakrát môžu zmerať sily aj s profesionálmi. Tohtoročná premiéra! Opýtal som sa tej najpovolannejšej.

Pani Klembasová, podarilo sa vám neuveriteľné, Poltár opäť ožil divadlom. Ste herečkou, režisérkou, ale najmä manažérkou. Ako to zvládáte?

Divadlo je mojou veľkou láskou už od detstva, veď prvé divadlo som hrala už na základnej škole. Som zakladajúcou členkou tohto súboru a keď som mohla hrať a organizovať predstavenia, keď som mala malé deti, tak dnes, keď som už na dôchodku si to užívam. Samozrejme mám okolo seba dobrý kolektív, ale mám aj podporu v rodine.. A keď sa to dá dokopy, tak mám vlastne šťastie na dobrých ľudí. A nesmiem zabudnúť ani na podporu mesta.

Názov hry je „Aká bolesť taká medicína“. Čo zohralo hlavnú úlohu pri jej výbere a naštudovaní?

V dnešnej dobe nie je na Slovensku ustanovizeň, ktorá by sa venovala podpore ochotníckym divadlám. Problémy sú hlavne s vyhľadávaním vhodných divadelných hier. Hľadáme, kde sa dá. Aj keď tejto hre sme sa dostali náhodou, zaujala nás a myslíme si, že sa páčila aj našim divákovi, ktorí čakajú od nás hlavne zábavu. Možno niekto povie, prečo hry z dedinského prostredia? Z našej dlhoročnej činnosti máme skúsenosti, že na takýchto hrách sa naši diváci najlepšie zabavia, možno mnohí zaspomínajú a v spomienkach ich vraciame do ich mladosti. A tak robíme radosť nielen sebe, ale najmä im.

Poz..red.: Tu musíme oponovať, nakoľko aj naše osvetové stredisko podporuje ochotnícke súbory, máme dosť divadelných hier a vieme zabezpečiť aj odborné poradenstvo, stačí sa len ozvať. Verím, že sa tak v budúcnosti aj stane a tešíme sa na ďalšiu spoluprácu. Ale vráťme sa k dnešnej hre.

Vypredaná kinosála, premiéru máte úspešne za sebou, čaká vás repríza, kde ešte zostalo pár voľných miest. Vaše prvé dojmy?

Podľa reakcie vypredanej sály usudzujem, že sa nám premiéra skutočne vydarila. Čo mňa ako manažérku veľmi teší je, že nás v činnosti podporujú aj sponzori z mesta.

Pokr. str. 4

ma

Pokr. zo str.3 – **Poltárski ochotníci**

Dôležité pre súbor je však hlavne to, že sme do kolektívu získali dvoch hereckých dorastencov, ktorí do kolektívu dobre zapadli a dobre sa aj uviedli ako herci. Preto verím, že sa v dobrom svetle predstavíme aj v okolitých obciach.

Tento rok divadelný ochotnícky súbor oslávi 30. výročie vzniku. Čo chystáte?

V novembri uplynie 30 rokov, čo sme začali nacvičovať prvú divadelnú hru tohoto súboru "Puknutý mliečnik". Dnešná hra bola naša 20. premiéra a preto by sme si naše výročia radi spoločne pripomenuli. Ak sa nám podarí, tak do jesene nacvičíme ďalšiu hru, pripravíme stretnutie so všetkými aj bývalými členmi súboru, posedíme, zas-pomíname. Verím, že pomery v spoločnosti, a v našom meste, ale hlavne zdravie nám to dovoľia a ešte ďalej budeme tešiť seba a hlavne našich priaznivcov. **ma**

Ročné obdobia vo zvykoch ľudu

VEĽKÁ NOC

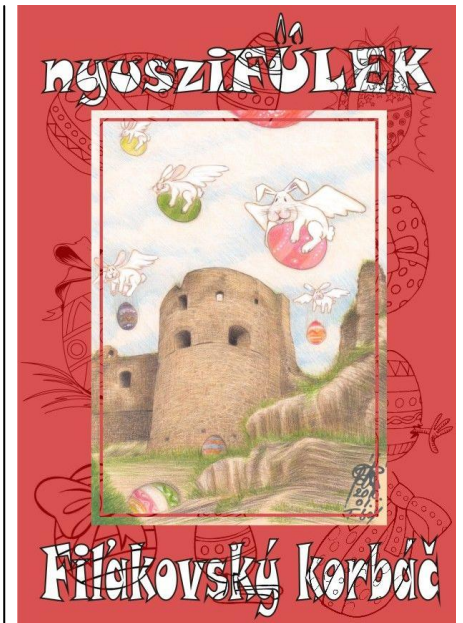
Kvetná nedeľa. K veľkonočným sviatkom nevyhnutne patrili zelené konáriky. Ich používanie bolo u Slovanov natoľko vžitú, že cirkev koncom siedmeho storočia zaviedla ich svätenie. Rozvíjajúce sa vrbové prúty, známe ako bahniatka, maňušky, kozičky kňaz svätí na Kvetnú nedeľu. Ľudia si ich po príchode z kostola zastokli za obrazy alebo za drevenú hradu, aby bol dom chránený pred bleskami. Cez bohoslužby sa čítali z evanjelia state o utrpení Ježiša, pašie. Počas paší bolo vraj možné odhaliť poklady zakopané v zemi. Pokrmy konzumované na Kvetnú nedeľu mali magicko-ochrannú silu. Na obed bývali rôzne upravené varené cestoviny, často posypané makom, aby na obilí narástli dlhé klasy s množstvom zrna.

Zelený štvrtok. V tento deň, keď posledný raz zvonja na zvonoch, bolo zaužívané umývanie. Umývať sa chodili muži, ženy i dospelá mládež. Mládenci brodili na potoku i kone, aby boli zdravé a silné. Umývanie v tečúcej vode bolo považované za účinnejšie. Dievčatá verili, že po takomto umytí nebudú mať pehy a ak si umyjú vlasy, rýchlejšie im budú rásť. Iným dokladom je predstava, že kto do Veľkej noci vyčistí aspoň jednu studničku, bude po celý rok zdravý. Chlapcom na Zelený štvrtok strihali vlasy, aby ich mali husté. S posledným zvonením zvonov boli spojené drobné povery. V Novohrade napájali kravy čerstvou vodou, aby dobre dojili. Keď nezneli zvony, používali ľudia rôzne rapkáče, aby zahnali škodlivé sily. V noci zo Zeleného štvrtka na Veľký piatok pastieri trúbením vyhánali zlých duchov. V tento deň sa tradične konal prvý výhon dobytky na pašu. Z plodín sa odporúčalo siať mak, hrach, bôb, tekvicu a uhorky, pretože tak ako sú zvony v tom čase zaviazané, zaviazu sa aj kvety na týchto rastlinách. V južnejších oblastiach varili šťaveľ, špenát alebo prívarok z lístkov mladšej žihľavy. Bežné bolo varenie opekancov, rezancov či šúľancov.

Veľký piatok. Najznámejšie bolo stieranie rosy ráno v tento deň. Maslo zmútené na Veľký piatok sa vraj nepokazí a má liečivú moc. V noci zo Zeleného štvrtka na Veľký piatok sa schádzali strigy, ľudia preto natierali dvere cesnakom. Pamätalo sa aj na domáce zvieratá, napr. značkovanie oviec sa robilo zvyčajne v tento deň. Ráno dostali soľ, aby boli po celý rok zdravé. Bača zanesol hrudu soli aj do mraveniska, aby sa ovce držali v krdli. Ak si poľovník potrel pušku krvou zvieratá, ktoré zastrelil na Veľký piatok, mal po celý rok presnú mušku. Boli známe rôzne poverové spôsoby, ktorými sa malo zabrániť, aby na lúkach neboli krtince. V Novohrade, Honte a Gemeri bili cepami do krtincov, aby sa krtky vysťahovali. Na Veľký piatok nemal gazda piť, a to ani vodu, lebo by bol v lete stále smädny, ani pálenku, pretože by ho uštipol had. V tento deň sa tradične štepili mladé stromky.

Biela sobota. V domácnostiach sa venovali vareniu a pečeniu obradných jedál. Z mäsitých jedál sa pripravovala predovšetkým bravčovina, často sa varila šunka, ale aj huspenina a údené mäso. Masť zo šunky (konkaná masť) odkladali na liečenie rán. Vo viacerých oblastiach pripravovali jahňa, ktoré patrilo k starožitovským veľkonočným rituálnym pokrmom a do európskych kultúr sa dostalo prostredníctvom kresťanstva. Iným cudzím prvkom, je zajac, tento vzhladom na svoju plodnosť bol kultovým zvieraťom staro-germánskej bohyně úrody Ostary, od jej mena je odvodený aj nemecký názov Veľkej noci – Ostern. V Novohrade piekli z bieleho kysnutého cesta **okružly koláč - mrváň**. Ale k najstarším veľkonočným jedlám patria vajčká. Významnú funkciu pri obradoch mal oheň, neskôr cirkev zaviedla veľkonočné svätenie ohňa. Všeobecne boli známe kúpačky a šibačky.

Zdroj: Emília Horváthová: Rok vo zvykoch nášho ľudu, internet

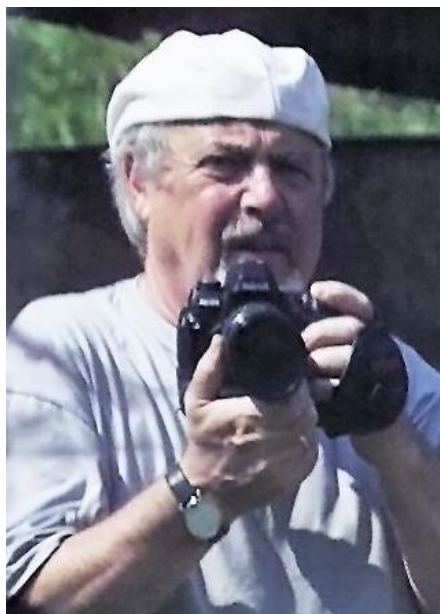

Hradné múzeum vo Filakove otvorilo 12. marca 2010 o 15,00 v Bebekovej bašte Filakovského hradu výstavu medzinárodnej súťaže veľkonočných karikatúr pod názvom „Filakovský korbáč – nyosziFülek“. Spoluorganizátormi podujatia sú Základná umelecká škola vo Filakove a Tudás-központ Egyesület z Maďarska. Do súťaže sa prihlásilo 15 popredných karikaturistov zo Slovenska a 14 umelcov z Maďarskej republiky, medzi nimi aj niekoľko spolupracovníkov satiricko-humoristických časopisov Roháč a Ludas Matyi. Dve hlavné ceny (Veľké filakovské zlaté korbáče) a dve zvláštne ceny (Malé filakovské zlaté korbáče) prisudzované trojčlennou porotou sa budú udeľovať na vernisáži. Ako sa vyjadril kurátor výstavy Mgr. František Mráz, riaditeľ ZUŠ vo Filakove: „Karikatúra je skvelým nástrojom na dorozumievanie sa medzi ľuďmi. Môže putovať po kontinentoch, po výstavných sieňach, usmieva sa na nás zo stránok novín a časopisov, nepozná hranice a tam, kde niektorí nasilu chcú rozdeľovať - tam naopak KARIKATÚRA SPÁJA! A práve o tom je i táto výstava. I keď je tematicky zameraná na oslavu príchodu jari a veľkonočných sviatkov, po tuhej zime zrodu nového života... bude snáď i zrodom nových cezhraničných priateľstiev (čudné slovné spojenie v bezhraničnej Európskej únii), ale najmä je dokladom toho, že úsmev skutočne nepozná hranice: podobne ako veľkonočné symboly - šibal zajko a snehobiela ovečka, maľovaná kraslica, „bojový“ korbáč či štekľivá erotika zmáčaných dievčat kypkých tvarov...“. Výstava bude sprístupnená do 13. apríla 2010.

Mgr. Attila Agócs

Ľudia - roky - udalosti

Fotografie a džez sú mojou celoživotnou láskou

Fotograf, kameraman, vysokoškolský učiteľ **Mg. A. Leopold Redlinger** sa narodil 22. 2. 1941 v Banskej Bystrici. Základnú školu vychodil v r. 1947-55 vo Fiľakove, SPŠ spojovú v r. 1955-59 v Banskej Bystrici. V r. 1965-70 vyštudoval filmovú a televíziu kameru na FAMU v Prahe. V r. 1969 - 71 bol hlavným technologom Slovenského filmu na Kolibe v Bratislave, v r. 1971 - 72 kameramanom Štúdia Slovenskej televízie v Banskej Bystrici. V r. 1972-73 pôsobil ako technik v TESLE Banská Bystrica a v r. 1973-75 ako externý odborný asistent na Katedre výtvarnej výchovy PgF v Banskej Bystrici. V r. 1973 - 80 bol vedúcim oddelenia ZUČ na OOS v Banskej Bystrici. V r. 1980-93 pracoval ako vedúci závodu foto vo VDI Rozkvet v Banskej Bystrici a v r. 1993 - 2004 ako predseda BB Foto družstva v Banskej Bystrici. Od r. 2001 pôsobí až doteraz ako odborný asistent na Katedre audiovizuálnych médií Akadémie umení v Banskej Bystrici. Od r. 2005 je výtvarníkom na voľnej nohe. Je ženatý, má tri deti a päť vnúčat. Žije a tvorí v Banskej Bystrici.

Pán Redlinger, prezime si úvodom nášho rozhovoru fotografie z vášho fiľakovského albumu ...

Môj otec zahynul v Povstaní a mamička Edita sa v r. 1947 znovu vydala – do Fiľakova. Tak som sa v polovici 1. ročníka ZŠ presťahoval do Fiľakova a zotrval som tam až do ukončenia 8. triedy v r. 1955. Prežil som tam veľmi príjemné detstvo, Fiľakovo bolo malé mesto, kde každý každého poznal.

Mali sme takú partiu, s ktorou sme denne hrávali na lúke futbal až do tmy. Keď som už bol asi šiestak, tak nás pán Jozef Drenko, st. (synov Zoltána, Jozefa a mňa) brával na jaskyniarske či archeologické výlety. Absolvovali sme viaceré takéto túry – Soví hrad, Pohanský hrad, Šomoška a i. Zoltána táto činnosť tak zaujala, že neskôr v Prahe vyštudoval archeológiu. Vo Fiľakove sme bývali na Hlavnej ulici 555, tzv. „Lôvysarok“. Môj nevlastný otec Izák Lówy mal na rohu železiarstvo a vedľa bola benzínová pumpa. V dome sme mali obchod a tam sme aj bývali. Po znárodnení asi v r. 1950 otcovi povedali, že v obchode bude Chemodroga. Keďže mal povest vynikajúceho obchodníka, dovolili mu, aby tam robil vedúceho. Po čase však odišiel pracovať do Drevaindustrie ako špecialista do kovoskladu.

Kedy a pri akej príležitosti ste sa začali vážnejšie zaoberať myšlienkou, že sa stane fotografom?

Moji starí rodičia, ktorí bývali v Banskej Bystrici, chodili k nám do Fiľakova dosť často na návštevy. Pri jednej takejto návšteve, spomínam si, že som mohol mať asi 9 rokov, mi môj starý otec doniesol krásny fotoaparát zn. LORD SUPER EXTRA ŠPECIÁL. Žiaľ, tento aparát už dnes nemám. Pri tejto príležitosti som starého otca na dvore odfotil, a toto je vlastne moja prvá fotografia, ktorá má dodnes čestné miesto v mojich zbierkach. Vtedy ešte nebola možnosť dať si fotku urobiť, musel som sa to naučiť sám z kníh. Teda môj záujem o fotografiu sa začal vo Fiľakove. V 8. triede som celej triede urobil aj tablo, neviem, či ešte existuje. Tablo som urobil aj v maturitnom ročníku Spojovej priemyslovky. Najviac som začal fotografovať na základnej vojenskej službe v Bechyni (ČR). Mal som výborného veliteľa roty, ktorý mi dovolil na konci chodby urobiť fotokomoru, kde som začal tvoriť nielen reportážnu a dokumentárnu fotografiu, ale aj fotografiu umeleckú.

V r. 1965-70 ste študovali na FAMU v Prahe o. i. aj u prof. Jána Šmoka, ktorý bol lučenským rodákom. Čo vám dalo toto štúdium?

Fantasticky veľa, čo sa týka názorov na život. Mal som šťastie, že som študoval u takých kapacít, ako prof. Ján Šmok, prof. Jaroslav Bouček, režisér Miloš Forman, spisovateľ Milan Kundera, ktorí nevyučovali formou klasických prednášok, ale dali nám do života veľmi veľa z vlastných skúseností. To najväčšie, za čo vďačím tiež tejto škole, je fakt, že som tam spoznal svoju manželku Alenu. Je rodená Pražanka, jej mamička bola Angličanka.

Na Karlovej univerzite študovala žurnalistiku. Keďže som už v tej dobe mal v Banskej Bystrici 3-izbový byt, presťahovali sme sa sem a tu sa narodil aj náš prvý syn Martin. Materinská reč mojej manželky je angličtina, ale školy mala české. Po príchode do Banskej Bystrice sa naučila po slovensky a dnes prekladá beletriu aj odbornú literatúru z angličtiny do slovenčiny. Pracuje pre vydavateľstvá IKAR, Slovart, Slovenský spisovateľ a i.

Ako sa vyvíjal váš život v ďalšom období?

Po ukončení FAMU som sa zamestnal ako kameraman v Televíznom štúdiu v Banskej Bystrici, dlho som sa tam však kvôli kádrovému posudku nezdržal. Následne som prešiel viacerými zamestnaniami. V r. 1973 hľadal riaditeľ OOS v Banskej Bystrici metódiku pre film a fotografiu a presadil na OV KSS, že ma môže prijať. Na OOS som zaviedol systém 3-ročných kurzov pre pokračujúcich fotografov, bol som aj ich školiteľom. Vedľa v kine Hviezda sa mi podarilo založiť galériu, aby mali títo ľudia kde vystavovať svoje práce. V r. 1980 som začal budovať fotografický ateliér vo VD Rozkvet, čo sa mi aj podarilo. V tomto období som začal vo veľkom vystavovať a obosielať medzinárodné výstavy – Praha, Bukurešť, Krakov, ...

Popri vašom zamestnaní intenzívne hľadáte džezu ...

Džez je popri fotografiách mojou celoživotnou láskou. Kedysi som hrával na trombone. Neskôr, keď som už nemohol hrať, začal som intenzívne chodiť na džezové koncerty. Veľmi rád spomínam na svoje pražské štúdium, kde sa vtedy každoročne konal Džezový festival v Lucerne. Začal som týchto hráčov fotografovať a drží ma to dodnes. V r. 1995 som navštívil New Orleans (USA), kolísku džezu. Mojm snom bolo dostať sa do Preservation Hall, kde začínal hrať Louis Armstrong ako dieťa. Je to taká ošarpaná miestnosť veľká cca 10x10 m, sú v nej drevené lavice, udupaná hlna a svietia tam dve 40 W žiarovky. Večer o 20,00 hod. sa začína prvý koncert a každých 40 minút príde hrať nová kapela. Takto to ide až do rána každý deň. Vošiel som tam, sadol som si a počúval džez až do rána. Bol to neskuutočný zážitok.

V súčasnosti pôsobíte ako vysokoškolský učiteľ na Akadémii umení v Banskej Bystrici. Čo všetko je náplňou vašej práce?

Ako prišla digitalizácia, mladí ľudia prestali fotiť na film. Pokiaľ však viem, na celom svete, na všetkých fotografických školách sa v 1. ročníku učia základy klasickej fotografie – vedieť naexponovať film,

Pokr. str. 6

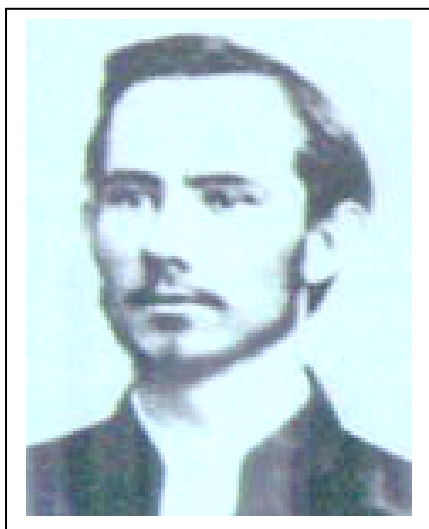
Fotografie a džez sú mojou celoživotnou láskou

Pokr. zo str.5 - vyvolať ho, urobiť z neho fotografiu, ako aj naučiť sa rozdiely fotenia s digitálnym a klasickým fotoaparátom. No a toto vlastne učím ja v 1. ročníku AU 8 hodín týždenne. Mladých ľudí oboznamujem aj s technikami 19. storočia.

Čo dodať na záver?

Na budúci rok k svojej 70-ke by som chcel zorganizovať jubilejnú výstavu vlastných fotografií v Banskej Bystrici. Chcem sa i naďalej venovať svojej rozvetvanej rodine. Mám však jednu zásadu: na rodinné výlety či na dovolenky nikdy nenosím so sebou fotoaparát. Tam fotia synovia, nevesty. Ja som na dovolenke.

PhDr. František Mihály

Daniel MÁROTHY – 185. výročie.

Narodil sa 14.4.1825 v Maškovej. Základnú školu vychodil v Lučenci. Študoval na lýceu v Banskej Štiavnici. Počas štúdií teológie v Bratislave sa stal správcom Jednoty mládeže slovenskej. Ako kandidát teológie bol v r. 1848-49 vychovávateľom v Lazoch nad Ipľom (časť Trebeľoviec). Po revolúcii bol ev. kaplánom v Banskej Štiavnici, potom farárom v Závaďe a Krupine, kde sa narodila jeho dcéra Elena, známa spisovateľka Márothy-Šoltéssová. Od roku 1855 až do svojej smrti bol farárom v Ľuboreči.

V roku 1851 napísal cyklickú báseň **Dvojaká ľúbosť**. Vlasteneckou poéziou prispieval do Orla a Sokola, v duchu štúrovských ideálov vystupoval na obranu Matice slovenskej a slovenských gymnázií (*Posledné políbenie, Môjmu synkovi, Tá naša lipka* a i.).

Viaceré básne s vlasteneckým zápalom si získali vo svojej dobe popularitu (*Verili sme - aj ešte veríme?, Neprajníkom Slovanstva ...*). V rodnej Maškovej je v jednej z pamätných miestností venovaná časť aj tejto významnej osobnosti a nachádza sa tu aj pamätná tabuľa.

Jubilejná Palócka Veľká noc na Filákovskom hrade

5. ročník podujatia Palócka Veľká noc na Filákovskom hrade sa uskutočnil 5. apríla.

Na prvé jubileum hlavných organizátorov – Hradné múzeum vo Filákovci a OZ Rodná zem – pripravili bohatý program, tvorivé dielne a vystúpenia folklórnych skupín a súborov prezentujúcich ľudovú kultúru etnografickej skupiny Palóccov. Návštevníci si mohli vyskúšať 5-6 techník zdobenia kraslíc, zapojiť sa do súťaže v recitácii veľkonočných riekaniek, či pohľadkať veľkonočné jahniatka. Počas celého dňa bola sprístupnená v Bebekovej bašte hradu výstava medzinárodnej súťaže veľkonočných karikatúr pod názvom „Filákovský korbáč – nyusziFülel“ a na dvore Maďarského spoločenského domu pod hradom sa záujemcovia mohli zapojiť do tradičnej palóckej zabíjačky. Z hradného areálu nechýbal ani obľúbený kolotoč na ľudský pohon, detská lukostrelecká súťaž či ochutnávka špeciálnej palóckej ľudovej kuchyne.

Hlavnými hosťami dňa boli popri štyridsaťčlennej folklórnej skupine a dychovej hudbe z obce Rimóc /MR/, súbor Szóttés z Bratislavy a známa kapela CSÍK ZENEKAR z Budapešti.

Ďalšie informácie:

www.palochusvet.szm.com

Mgr. Attila Agócs

OŠ AMFO - BBSK - Novohradské osvetové stredisko v Lučenci pripravilo v sobotu 6. marca stretnutie členov okresného štúdia AMFO (amatérskej fotografie). Dopoludňajšie hodiny boli zamerané na prácu v plenéri, fotilo sa v meste na tému architektúra a reportáž. Od 12,00 hodiny bola prezentácia fotografií na veľkoplošnej obrazovke pod odborným okom lektora stretnutia, Mgr. Miroslava Zaťka z Banskej Bystrice, spojená s konfrontáciou a diskusiou. **AMFO** je najstaršia a najväčšia celoštátna súťaž svojho druhu na Slovensku. Je to trojstupňová postupová súťaž a výstava amatérskej fotografie, ktorá nie je tematicky vymedzená a koná sa každoročne. **Uzávierka doručenia prác na krajskú výstavu AMFO je 17.5.2010 a uskutoční sa v termíne 7. – 30.6.2010 v Liečebnom dome Palace – Sliač.**

Výtvarné spektrum 2010

je celoštátna postupová súťaž neprofesionálnej výtvarnej tvorby.

Vyhlasovateľom už 47. ročníka je Národné osvetové centrum, z poverenia Ministerstva kultúry SR. Súťaž nie je žánrovo (kresba, maľba, grafika, plastika...) ani tematicky vymedzená. Jej poslaním je podpora výtvarníkov a prezentácia ich tvorby. Vernisáž krajskej výstavy sa uskutočnila 23. marca v Múzeu SNP Banská Bystrica a potrvá do 18. 4.2010. Z celkového počtu viac ako 30 vystavujúcich autorov, NOS Lučenec zastupuje 11 výtvarníkov. Medzi postupujúcich do celoslovenského kola boli vybraní aj **traja** členovia okresného štúdia amatérskej výtvarnej tvorby pri Novohradskom osvetovom stredisku v Lučenci: Ondrej Strapko **Starohaličska zvonica**, Margita Janštová **Cesta I, II** a Dušan Kováč **Čakanie**. Celoštátna výstava bude sprístupnená v Dome umenia Piešťany, a to v termíne 14.7. – 14.8. 2010.

Tompa Mihály

je maďarský spisovateľ, na ktorého počesť vyhlasuje súťaž Republiková rada Csemadoku v Bratislave. BBSK -

Novohradské osvetové stredisko Lučenec a Novohradský oblastný výbor Csemadoku v Lučenci usporiadali XIX. ročník súťaže v umeleckom prednese poézie a prózy Mihálya Tompu v jazyku maďarskom. Okresné kolo sa konalo **10. - 11. marca 2010 v CVČ Lučenec**. Zúčastnilo sa ho celkom 80 súťažiacich (poézia - 46, próza - 34). Odborná porota pracovala v zložení: Kerner Edit, Salgótarján - predsedkyňa poroty, Szabó Árpád, Lučenec, Sándor Zsombor a Pünkösdi Mónika zo Salgótarján. **Výsledky súťaže: si môžete pozrieť na www.nosl.sk** Súťažiaci VI. kategórie, zhudobnené verše, začnú súťažiť na celoslovenskom /krajskom/ predkole : Foglár Gábor, Gem. Jablonec, Hudobná skupina ÉPPEG, Stredná stav. škola O. Winklera Lučenec. **Celoslovenské predkolo sa konalo dňa 25.marca 2010 v Tornali.**

Karol Galcsík

„Panni a škriatkovia“

je rozprávka plná pesničiek pre tých najmenších a najväčších, s ktorou sa 9.3. 2010 predstavil **Divadelný súbor J. Kármána v Lučenci**. Na Slovensku patrí k najlepším ochotníckym divadelným súborom hrajúcim v maďarskom jazyku. Pri príležitosti 20. výročia založenia mu bolo v roku 2008 udelené ocenenie „Pocta generálneho riaditeľa NOC“. Ich prvým predstavením bola divadelná hra Fannyne tradície, ktorou si uctili spisovateľa Józsefa Kármána. Súbor sa takmer každoročne zúčastňuje Jókaiho dní v Komárne, odkiaľ sa vracia s najvyššími oceneniami v rôznych kategóriách. Pravidelne hostuje v Maďarsku a zúčastnil sa aj na rôznych zahraničných festivaloch, napr. v Turecku a v Dánsku. Za obrovský úspech je možné považovať, že DS dostal pozvanie na 80. Jiráskov Hronov, medzinárodný festival amatérského divadla (30.7. – 7.8.2010). O Hronove budeme informovať v nasl. číslach. Zakladateľom DS J. Kármána, vedúcim, ale aj hercom je Mgr. Štefan Csák. Bližšie informácie o súbore nájdete na ich stránke:

www.kultman.estranky.sk.

Jaroslav Bako prekročil prah života a večnosti

Len nedávno – v mesačníku REKUS č. 2/2010 – sme si krátkym článkom pripomenuli životnú púť strojného inžiniera, numerológa Ing. Jaroslava Baka pri príležitosti jeho 60. narodenín. Neprešiel v podstate ani celý mesiac a široká verejnosť sa zrazu dozvedá neuveriteľnú informáciu – v piatok 19. 3. 2010 zomrel v Zlatých Moravciach na infarkt Ing. Jaroslav Bako.

Náhle odišiel vynikajúci človek, po ktorom tu zostáva prázdne miesto. Mnohým bude veľmi chýbať. Jeho život bol krátky, ale naplnený tvorivou prácou. Za všetko, čo pre spoločnosť vykonal, mu patrí naša úcta a vďaka.

Jaroslav Bako už prekročil prah života a večnosti. Pochovaný je na cintoríne v rodnom Fiľakove. Česť jeho pamiatke!

Páračky v Málinci

19.februára 2010

Kedysi, keď si hospodári počas dlhých zimných večerov krátili voľný čas spevom a besedami, vznikali aj početné zvyky.

Páračky bývali kedysi v Málinci od začiatku novembra do fašangov. Často sa páralo aj v niekoľkých domácnostiach v ten istý deň. Na páračky si gazdina pozývala ženy a dievky z rodiny a zo susedstva. Počas páračiek ženy rozprávali rôzne povesti, príbehy a tie strašidelné boli najlepšie a popritom spievali piesne. Páračky v Málinci bývali výlučne v stredu alebo v sobotu, lebo vtedy chodievali mládenci na zálety. Páračky trvali do polnoci. Mládenci prichádzali obyčajne pred polnocou, priviedli harmonikára, pošantili s dievkami, ktoré skončili prácu a nasledovalo pohostenie a zábava.

Perie sme pozháňali od nášho spoluobčana pána Alberta, za čo mu ďakujeme. Aj kukurica s makom bola výborná, tak ako kedysi, pani Strašková ju varila celý deň. Málinské harovce od pani Ulickej a Zuzky Tóčíkovej boli ukážkové a masťavničky, ktoré nám predviedol pán Štefko Melich, tiež mali svoje čaro na páračkách. Sušené ovocie a hriato, tiež nechýbalo.

Aj keď v menšom počte, ale pri speve a spomienkach sme sa vrátili o niekoľko desiatok rokov späť do minulosti. Do minulosti, ktorá je stále s nami.

Zorganizovať podujatie, ktoré je pre verejnosť a pripraviť podujatie tak, ako si požadovaná akcia vyžaduje, prináša vždy nejakých dobrodincov.

V neposlednom rade sa oceňuje aj prispôsobený voľný čas tých, ktorí podujatie pripravujú.

V závere len toľko, ďakujeme všetkým, ktorí si našli čas a prišli.

Kančová A.

Rozprávková skrinka

je názov regionálnej prehliadky detskej dramatickej tvorivosti. Usporiadateľmi sú BBSK - Novohradské osvetové stredisko v Lučenci a Mesto Poltár a už tradične sa koná v poltárskom kultúrnom dome, tento krát to bolo 30. marca. Prehliadku otvorila Mária Ambrušová, riaditeľka NOS v Lučenci. Odborná porota, v zložení PhDr. Ľubomír Šarik, Jarmila Siváková a Mgr. Arpád Szabó, hodnotila najmä kvalitu inscenačného tvaru, jeho umelecké a výchovné hodnoty vybudované na princípoch dramatickej tvorivosti. Podujatie moderovala Silvia Golianová. Súťaž prebiehala v dvoch blokoch a dvoch kategóriách, prihlásených bolo 10 súborov a odohralo sa 12 predstavení, v ktorých vystúpilo viac ako 130 účinkujúcich.

Hlavnú cenu v kategórii scénických miniatúr získal **DDS Eňoňuňo** pri ZŠ s MŠ Kokava nad Rimavicou a miniatúra „Veľký brat“ získala zároveň aj **Cenu primátora mesta Poltár**, Ing. Pavla Rončáka. V kategórii detských divadelných súborov získal hlavnú cenu **DDS BUDÍČEK** pri ZŠ s MŠ Utekáč za hru „Starosti s vajcom“. Odporúčanie na krajskú prehliadku DDT **Rozprávkové javisko**, ktorá bude 15. – 16. apríla v Žiari nad Hronom, získali ešte: **DDS SME!** pri ZŠ pre sluchovo postihnutých Lučenec za scénickú miniatúru NOVÝ KAMARÁT A **DDS DOKORÁN** pri ZŠ Novomeského Lučenec za inscenáciu MIDAS NAD ZLATO. Okrem toho organizátori udelili diplomy za pozoruhodné výkony všetkým súborom, ktoré sa prehliadky zúčastnili, taktiež obdržali vecné ceny od mesta Poltár. Divácku kulisu počas obidvoch blokov tvorili okrem súťažiacich aj žiaci ZŠ v Poltári, za čo patrí poďakovanie vedeniu oboch škôl.

Kam za kultúrou?

Mesto Lučenec

15. 4. o 19:00 „Štyri ročné obdobia“ - premiéra divadelnej hry DS TIMRAVA (DK BST)

30. 4. o 17:30 **Stavanie mája** pred DK

Novohradské osvetové stredisko

Gabriel Kurák – výstava kresieb (vestibul NOS)

16. 4. o 10:30

„O pohár primátora mesta a riaditeľky NOS“

regionálna súťažná prehliadka moderného tanca (Dom kultúry)

22. 4. Detský festival ľudovej hudby – regionálna súťažná prehliadka detských ľudových hudieb, speváckych skupín, sólistov spevákov a inštrumentalistov (Kultúrny dom Halič)

23. - 24. 4.

„SLOVO DALO SLOVO“ – jarný literárny víkend Literárneho klubu

Autorské čítanie

– 23.4. o 19.00 hod. v DK BST

Tvorivá dielňa

– 24.4. o 10.00 hod. – NOS

1.5.

Breznický majáles – stavenie mája, prvomájový sprievod, ľudová veselica Účinkujú: FS HÁJ z Rimavskej Soboty, rozkazovači z FS Jánošík z Fiľakova, fujaristi a píšťalkári: BAČOVSKÉ TRIO z Turian, heligonkári, majster Tibor Kobliček z Turičiek

Breznička – štadión od 11. 00 hod.

8. 5. Heligónky nad Budinou

regionálna prehliadka sólistov heligonkárov

KD Budiná

Novohradské múzeum a galéria,

Kubínyiho námestie 3:

MARTIN BENKA /1888-1971/

- 9. apríl - 30. máj 2010,

vernissáž dňa 9. 4. o 16:00 hod.

Autorská výstava Martina Benku, jedného zo zakladateľov slovenskej výtvarnej moderny prvej polovice 20. storočia, po prvý raz predstavuje Lučenčanom výber z tvorby tohto významného maliara a ilustrátora. Reprezentatívny výber z jeho mimoriadne rozsiahlej tvorby predstavuje hlavne voľná maliarska tvorba, a to olejomaľby na plátne a kartóne, vytvárajúce celkový obraz o jeho maliarskom zameraní. Dominuje slovenská príroda, jej zvláštnosti vo vzácnosti súhry s človekom. Zaslúhou rozsiahleho zbierkového fondu MMB – pozostalosti umelca, tvorí výstava určitý prierez Benkovej výtvarnej tvorby, jeho etáp maliarskeho rukopisu, ako i tém a lokalít, pravidelne sa objavujúcich v jeho tvorbe. Drobná maliarska tvorba – štúdie slovenskej krajiny výstižne zachytávajú autove pocity a zážitky z potuliek po Slovensku, na ktorých je obdivuhodná úprimnosť ich záznamu, ovplyvnená silnými zážitkami umelca priamo v prírode. Dopĺňajú ju štúdie tradičného ľudového odevu z viacerých regiónov Slovenska. Výnimočnosť tejto kolekcie Benkovej tvorby nespočíva len v samotnom výbere tematiky, ale aj v nenapodobiteľnom rytme tvarov a farieb tohto výnimočného umelca.

Mgr. Anna Oláhová
kurátorka výstavy

Informačné okienko!

Všetko o podujatiach NOS v Lučenci sa dozviete z dvoch nových informačných panelov, ktoré sú umiestnené vo výklade Novohradskej knižnice. a na www.noslc.sk

Pripomíname školám, že na naše podujatia platia KULTÚRNE POUKAZY !

tr
LOCAL

kam do mesta

Mestské noviny
Týždenník mesta Lučenec • 13. 4. 2007 • Ročník 3 • Číslo 13 • Náklad: 12 000 ks • Cena: zdarma
Tel.: 047/451 31 23, tel./fax: 047/451 31 21, e-mail: mestskenoviny@lucenec.sk

MEDIÁLNI
PARTNERI

REKUS - regionálny kultúrny mesačník. **VYDÁVA:** Novohradské osvetové stredisko, Kármánova 2, 984 01 Lučenec. Registrované na MK SR – evidenčné číslo: EV 3991/10. **REDAKTOR:** Michal Abelovský, tel.: 45 12 703, 45 131 78. **GRAFICKÁ ÚPRAVA:** Renáta Adamová. **ZODPOVEDNÁ:** Mária Ambrušová, riaditeľka NOS v Lučenci, fax: 047 /45 12 703. E-mail: noslc@noslc.sk **TLAČ:** NOS v Lučenci, www.noslc.sk

NEPREDAJNÉ